МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Д.В. Шевчук, Н.М. Корнійчук, А.А. Гирина, В.О. Киричук

Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації галузі знань 0101 Педагогічна освіта

«ПЕДІАТРІЯ»

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2015

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Д.В. Шевчук, Н.М. Корнійчук, А.А. Гирина, В.О. Киричук

«ПЕДІАТРІЯ»

Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів
III-IV рівня акредитації галузі знань 0101 Педагогічна освіта

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І. Франка
2015

УДК 58 (075.8)
ББК 28.5я73
Б81

Рекомендовано до друку Вченою радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №11 від 26 червня 2015 року)

Рецензенти:
П. С. РУСАК, доктор медичних наук, професор кафедри дитячої хірургії НМАПО імені П. Л. Шупика;
С. М. ГРИЩУК, кандидат медичних наук, заступник виконавчого директора благодійної організації «Лікарняна каса Житомирської області».

Педіатрія : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації галузі знань 0101 Педагогічна освіта / Д. В. Шевчук, Н. М. Корнійчук, А. А. Гирина, В. О. Киричук, – Житомир, 2015. – 110 с.: іл.

Представлено базисний матеріал за трьома основними розділами: анатомо-фізіологічні особливості дитячого організму, найбільш поширені захворювання (у розрізі органів та систем) та надання невідкладної допомоги на дошпитальному етапі при найбільш поширених патологічних станах. Запропонований матеріал ґрунтується на сучасних наукових дослідженнях, відповідає затвердженим Протоколам лікування дітей за нозологіями. Охарактеризовано особливості харчування дітей. Висвітлено важливі аспекти дитячого травматизму, методи його профілактики.

УДК 58 (075.8)
ББК 28.5я73

© Д.В. Шевчук, 2015 рік
© Н.М. Корнійчук, 2015 рік
© А.А. Гирина, 2015 рік
© В.О. Киричук, 2015 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА
Тема №1. Вступ до спеціальності «Педіатрія». Основні терміни та поняття. Короткий історичний нарис. **7**
1. Визначення педіатрії як науки. **7**
2. Основні терміни та поняття, які використовуються в педіатрії. **8**
3. Розвиток педіатричної науки в Україні та світі, провідні вчені. **9**
Тема №2. Періоди життєдіяльності дитячого організму **13**
1. Розподіл життєдіяльності людини на періоди. **14**
2. Внутрішньоутробний період розвитку дитини. **15**
3. Позаутробний період розвитку дитини. **16**
Тема №3. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи та нервово-психічний розвиток дитини. **20**
1. Ембріологічні аспекти розвитку нервової системи. **20**
2. Анатомо-фізіологічні особливості нервової системи. **21**
3. Нервово-психічний розвиток дитини. **23**
Тема №4. Анатомо-фізіологічні особливості системи травлення, дихання та кровообігу у дітей. **25**
1. Анатомо-фізіологічні особливості системи травлення. **26**
2. Анатомо-фізіологічні особливості системи дихання. **28**
3. Анатомо-фізіологічні особливості системи кровообігу у дітей. **29**
Тема №5. Анатомо-фізіологічні особливості сечо-статевої системи та опорно-рухового апарату у дітей. **31**
1. Анатомо-фізіологічні особливості сечо-статевої системи. **32**
2 Анатомо-фізіологічні особливості опорно-рухового апарату у дітей. **33**
Тема № 6. Особливості харчування дітей різного віку. **35**
1. Повноцінне харчування – передумова нормального росту і розвитку дітей. Значення основних компонентів їжі. **36**
2. Біологічна цінність мікро- та мікроелементів. **38**
3. Значення вітамінів та води для дитячого організму. **39**
4. Особливості обміну речовин і енергії у дітей. **42**
5.Режим харчування. Добовий раціон дитини дошкільного віку. Роль вихователя в раціональному харчуванні дітей. **42**
Тема № 7. Інфекційні та неінфекційні хвороби шлунково-кишкового тракту. **45**
1. Інфекційні захворювання ШКТ. **46**
2. Неінфекційні захворювання ШКТ. **52**
Тема №8. Захворювання систем кровообігу та дихання, сечо-статевої системи. **55**
1. Хвороби системи кровообігу. **56**
2. Хвороби дихальних шляхів. **57**
3. Хвороби сечо-статевої ситеми. **60**
Тема №9. Дитячі інфекційні хвороби (крапельні інфекції). **61**
1. Кір, краснуха, паротит. **61**
2. Вітряна віспа. **66**
3. Скарлатина. **67**
Тема №10. Поняття про дитячий травматизм. **68**
1. Загальні поняття про дитячий травматизм. **69**
2. Профілактика дитячого травматизму. **70**
3. Природжені порушення опорно-рухового апарата. **72**
4. Закриті ушкодження м’яких тканин (забиття, розтягнення та розриви зв’язок, вивихи). Переломи. **73**
Тема №11. Гострі захворювання живота. **74**
1. Особливості перебігу гострих хірургічних захворювань і травм органів **76**

черевної порожнини у дітей.
2. Гострий апендицит. **76**
3. Гострий холецистит. **76**
4. Гострий панкреатит. **76**
5. Гостра кишкова непрохідність. **77**
6. Защемлена грижа. **78**
7. Перитоніт. **79**
8. Травми органів черевної порожнини. **79**
9. Закрита травма живота з ушкодженням порожнистих органів. **79**
10. Закрита травма живота з ушкодженням паренхіматозних органів. **79**
11. Закрита травма живота з внутрішньою кровотечею. **80**
12. Закриті ушкодження органів заочеревинного простору. **80**
13. Відкриті травми живота. **80**
14. Ушкодження таза і органів таза. **81**
Тема №12. Поняття про клінічну смерть. Серцево-легенева реанімація. **81**
1. Клінічна смерть. **82**
2. Обструкція дихальних шляхів стороннім тілом. **84**
3. Гострий стенозуючий ларінготрахеобронхіт (ГСЛТБ). **85**
4. Бронхіальна астма. **86**
Тема №13. Шокові стани в педіатрії. **86**
1. Геморагічний шок. **87**
2. Опіковий шок. **88**
3. Анафілактичний шок. **90**
4. Алергічний набряк Квінке. **91**
Тема №14. Невідкладні стани екзогенного характеру. **91**
1. Невідкладна допомога при утопленні. **92**
2. Невідкладна допомога при отруєннях. **94**
3. Невідкладна допомога при опіках. **96**
Тема №15. Гостра патологія центральної нервової системи. **99**
1. Лихоманка, гіпертермічним синдром. **100**
2. Судомний синдром у педіатрії. **103**
3. Епілепсія. **105**

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

хв. – хвилина
год. – година
тиж. – тиждень
міс. – місяць
р. – рік
рр. – роки
до н.е. – до нашої ери
ст. – століття
г – грам
кг – кілограм
Дж – джоуль
мм – міліметр
см – сантиметр
л – літр
мл – мілілітр
мкл – мікролітр
ммоль – мілімоль
кмоль - мікромоль
мм рт.ст – міліме́тр рту́тного стовпа́
ккал – кілокалорія
крап. – крапель
Ig. – імуноглобулін
шт. – штук
т. д. – так далі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ АБРЕВІАТУР

АМН України – Академія Медичних Наук України
АН – Академія Наук
ЦНС – центральна нервова система
°С – градус Цельсія
pH – кислотність
ПНЖК – поліненасичені жирні кислоти
НВК – навчально-виховний комплекс
ШКТ – шлунково-кишковий тракт
ГКН – гостра кишкова недостатність
ЕКГ – електрокардіогра́фія
ШВЛ – штучна вентиляція легень
АТ – артеріальний тиск
ЧСС – частота серцевих скорочень
СЛР – серцево-легенева реанімація
ЛОР – оториноларингологія
ВІТ – відділення інтенсивної терапії

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна „Педіатрія” об’єднує і використовує знання студентів з таких дисциплін, як біологія, валеологія, анатомія та фізіологія людини, фармакологія, хімія та інші.

Педіатрія вивчає закономірності розвитку дітей, причини та механізми захворювання, способи їх розпізнавання, попередження та лікування. Тому її можна визначити як медицину періоду росту, формування і розвитку людського організму, який є найбільш відповідальним в житті людини.

Оскільки збереження здоров’я нації (в т.ч. й репродуктивного) – основний пріоритет держави, то питання курсу «Педіатрія» є надзвичайно важливими для їх вивчення. Особливої актуальності набувають питання педіатрії в умовах складної демографічної ситуації, що склалась нині в Україні.

Головне завдання дисципліни що вивчається – ознайомити студентів ембріологічними аспектами розвитку організму, із основними поняттями анатомо-фізіологічних особливостей дитячого організму у різних вікових категоріях від народження і дорослого віку, особливостями харчування дитячого населення у відповідності до фізіологічних потреб, важливими питаннями дитячого травматизму (особливо питання його профілактики), основними найбільш поширеними захворюваннями дитячого віку та засобами їх профілактики і лікування, проведення серцево-легеневої реанімації, а також надання невідкладної долікарської допомоги при загрозливих для життя ендо- та екзогенного характеру станах. Стисло і лаконічно охарактеризовано елементи дошпитальної допомоги, вказано дозування лікарських препаратів у відповідності до ваги дитини, що покращує дозування препаратів, попередження передозування чи недостатньої концентрації препарату для надання допомоги.

Вчитель сьогоднішнього навчального закладу повинен проводити пропаганду здорового способу життя серед дітей батьків, вміти розпізнати різноманітні патологічні стани на початкових етапах. Також педагог повинен виявляти та попереджати такі патологічні чинники серед підростаючого покоління як токсикоманія, наркоманія, алкоголізм тощо. Знання ряду соціально небезпечних хвороб (серед яких хвороби що передаються статевим шляхом та, зокрема, ВІЛ-інфекція з ними), методи їх профілактики та боротьби має практичне значення для педагогічного працівника, допоможе покращити якість його життя, а також життя його вихованців та оточуючих.